

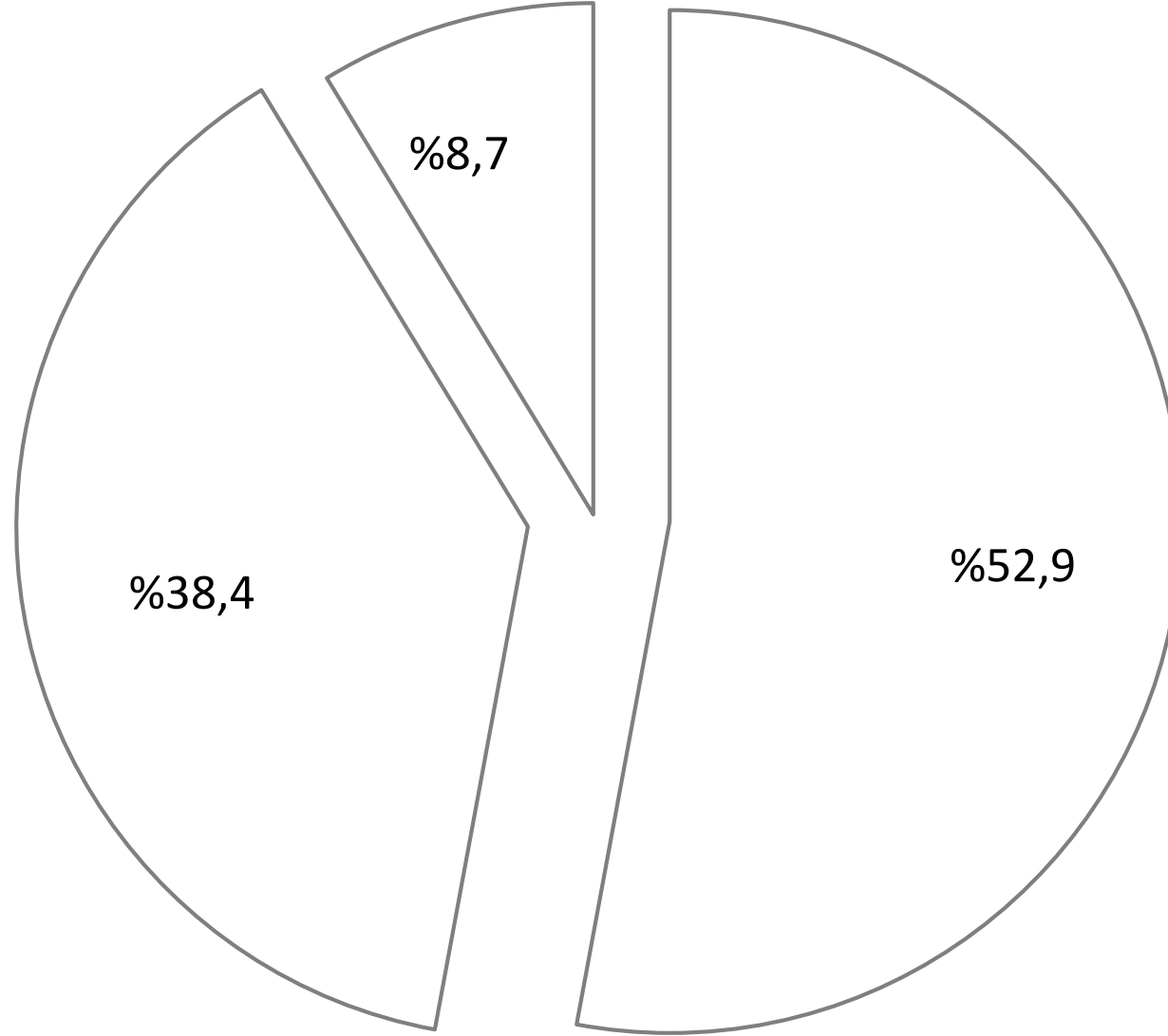
Türkiye’de Şaraplık Üzüm Yetiştiriciliği ve Önoturizm

2010-2023 yılları arası Türkiye bağ alanı ve üzüm üretimi
(Sofralık, kurutmalık, şaraplık)(TÜİK, 2024)

	Alan (Dekar)	Üretim (Ton)			
		Toplam	Sofralık	Kurutmalık	Şaraplık
2010	4 777 856	4 255 000	2 249 530	1 543 962	461 508
2011	4 725 454	4 296 351	2 268 967	1 562 064	465 320
2012	4 622 959	4 234 305	2 219 813	1 613 833	400 659
2013	4 687 922	4 011 409	2 132 602	1 423 578	455 229
2014	4 670 929	4 175 356	2 166 749	1 563 480	445 127
2015	4 619 557	3 650 000	1 891 910	1 334 563	423 527
2016	4 352 269	4 000 000	1 990 604	1 536 862	472 534
2017	4 169 068	4 200 000	2 109 000	1 603 000	488 000
2018	4 170 410	3 933 000	1 945 262	1 524 091	463 647
2019	4 054 387	4 100 000	2 050 000	1 599 000	451 000
2020	4 009 979	4 208 908	2 218 056	1 534 499	456 353
2021	3 902 211	3 670 000	1 856 929	1 430 160	382 911
2022	3 845 365	4 165 000	2 099 859	1 681 808	383 333
2023	3 778 482	3 400 000	1 799 050	1 304 344	296 606

Türkiye'nin sofralık, kurutmalık & şaraplık üzüm üretim oranları (TÜİK, 2024)

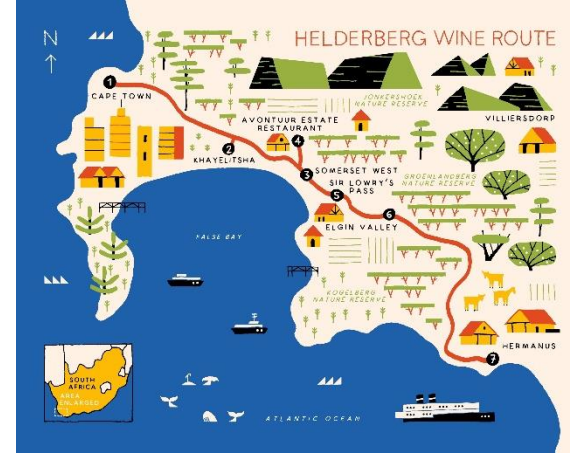
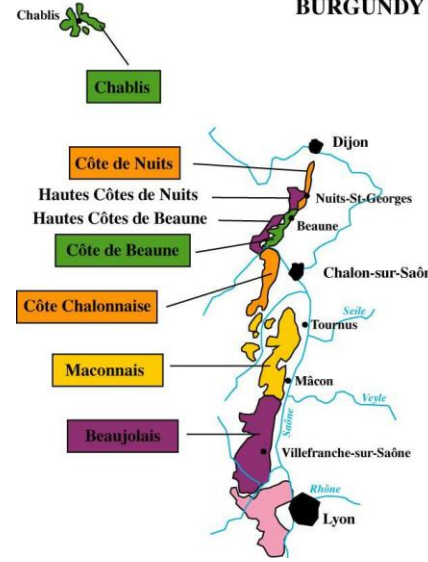
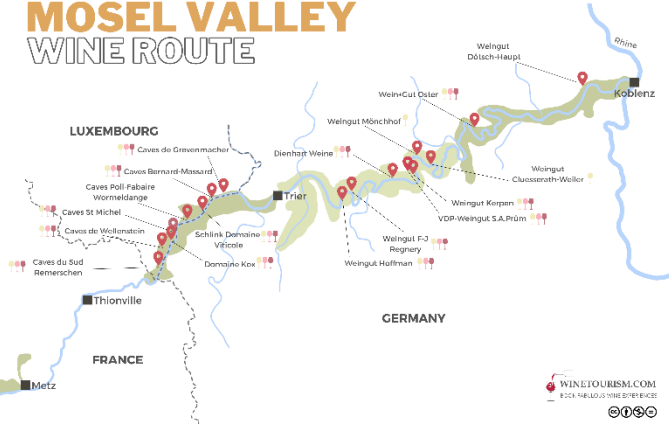

Alan (da)		Üretim (ton)	
2022		2023	
Denizli	103039	Denizli	100002
Nevşehir	73371	Nevşehir	73296
Kilis	68353	Kilis	66873
Tokat	56926	Tokat	55282
Mardin	52435	Mardin	51685
Elazığ	43984	Elazığ	42110
Çanakkale	30481	Çanakkale	29867
Tekirdağ	22486	Tekirdağ	21495
İzmir	16418	İzmir	16414
Diyarbakır	13580	Diyarbakır	13630
Mersin	10500	Mersin	10500
Uşak	9631	Uşak	9649
Gaziantep	9535	Gaziantep	9535
Ankara	8708	Ankara	8608
Çorum	8546	Çorum	8244
Manisa	6391	Manisa	6390
Karaman	4640	Karaman	4640
Malatya	4466	Malatya	4626
Kırıkkale	3950	Kırıkkale	3900
Eskişehir	3070	Eskişehir	3070
Edirne	2765	Kırklareli	2975
Kayseri	2730	Edirne	2791
Kırklareli	2572	Kayseri	2730
Kırşehir	2089	Kırşehir	2439
Adıyaman	1500	Adıyaman	1500
Konya	1039	Siirt	1461
Tunceli	938	Konya	1033
Balıkesir	920	Balıkesir	960
Muğla	618	Tunceli	944
Niğde	520	Muğla	640
Antalya	400	Antalya	402
Amasya	382	Amasya	380
İstanbul	330	İstanbul	330
Hatay	130	Niğde	146
Burdur	124	Hatay	130
Aydın	85	Burdur	124
Şanlıurfa	30	Aydın	85
İsparta	20	Şırnak	70
Adana	15	Şanlıurfa	30
Karabük	7	İsparta	20
Kütahya	6	Adana	15
Düzce	1	Karabük	7
Siirt		Kütahya	5
Şırnak		Düzce	1

Türkiye'nin en fazla şaraplık üzüm yetiştirilen ili Denizli.

Önoturizm - Bağ rotası

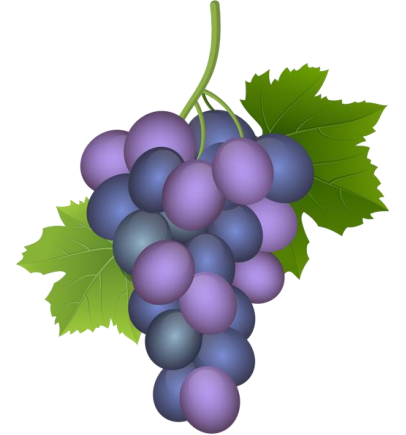
MOSEL VALLEY WINE ROUTE

Dünyada bağ ve şarap rotası kavramı

Bağcılık ve şarap üretimi doğası gereği, turizm ile işbirliğine elverişlidir.

Şarap turizmi (Önoturizm) "şarabı tatmak ve/veya bir şarabı bölgesinin özelliklerini deneyimlemek için bağlara, şarap imalathanelerine, şarap festivallerine yapılan ziyaret" olarak tanımlanmıştır.

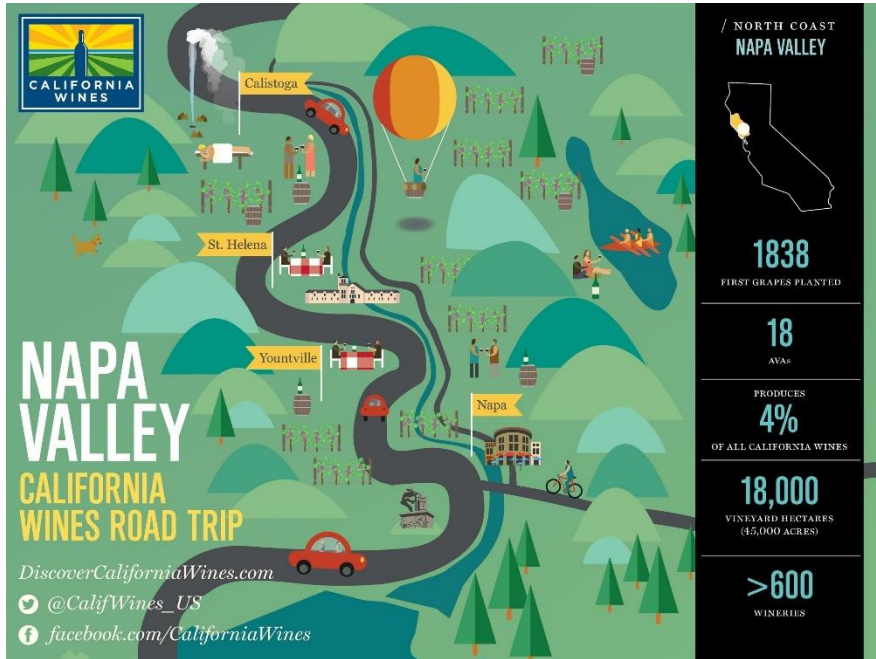

Şarap rotaları 1920'lerden beri Alman turizm endüstrisinin bir parçası olmuştur.

Weinlehrpfad (öğretici şarap yolu) "Alman şarabını açıklamaya ve dolayısıyla satmaya yardımcı olmuş ve 1970'lerin sonunda neredeyse tüm şarap bölgelerinin kendi şarap yolları (weinlehrpfad) oluşmuştur.

Şarap turizminin en ilgi çeken ve eski örneklerinden birisi de 1970'lerde başlayan Mondavi, Kaliforniya'dır. Üzüm bağlarını ziyaret etmek ve şarapları doğrudan kaynağında tatmak Amerika Birleşik Devletleri'nde popüler hale gelerek diğer bağcılık bölgelerine yayılmıştır. Son yıllarda şarap turizmi, bağcılık ve şarap üretiminin yoğun olduğu bölgelerde oluşturulan vazgeçilmez bir unsur olmaya başlamıştır.

Dünyadan önoturizm örnekleri

- Amerika
- Fransa
- İtalya
- Almanya
- Yunanistan
- Portekiz
- South Africa
- İspanya

Türkiye Bağ Rotaları

Türkiye’de son yıllarda farklı bağcılık bölgelerinde bağ rotaları oluşturulmaktadır. Bu rotalar ulusal ve uluslararası üzüm ve şarap severlerin ziyaretlerine açık olup, ziyaretçilerin üzüm çeşitlerinin ve üretilen şarapların yerinde tadımına ve tanınmasına, Türk şarapçılığının tanıtılmasına ve turizme katkıda bulunulmasına olanak sağlamaktadır.

Urla Bağ Rotası

Çal Bağ Rotası

Trakya Bağ Rotası

İç Ege Bağ Rotası

Urla Bağ Rotası

Urla, Türkiye'nin batı kıyısında, İzmir iline bağlı bir ilçedir. Tarihi oldukça eski olan bu yerleşim, çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Kökeninde bağcılık ve şarapçılık olan Urla topraklarda günümüzde 1390 dekar alanda 1503 ton'luk üzüm üretimi mevcuttur. Bölgede baskın üzüm çeşidi 1990'lı yıllarda dikilen Cabernet Sauvignon çeşididir ve bu çeşidi Merlot, Syrah, Chardonnay, Alicante Bouchet, Sangiovese, Nero D'avola, Boğazkere, Bornova Misketi ve Sultaniye çeşitleri izlemektedir. Urla'da bağcılık son 20 yıldır tekrar canlanmış ve 2006 yılında Urlice Vineyard'ın kurulmasıyla hız kazanmıştır. Urlice'yi takip eden dönemlerde bölgede ard arda bağların ve şaraphanelerin kurulmasıyla günümüzde "Urla Bağ Yolu" etkin bir şekilde faaliyetlerine devam etmektedir. Rotada 8 farklı şaraphane bulunmaktadır.

1. Urlice

- Denize 1.5 km uzaklıkta Urla İçmeler Mahallesi'nde konumlanan Urlice Vineyards 2006 yılında kurulmuş olup bölgenin ilk butik şaraphanesidir. 1997 yılından itibaren organik sertifikalı üzüm yetiştiriciliği yapmaktadır. İşletmenin bağlarında Cabernet Sauvignon, Chardonnay, Merlot ve Syrah çeşitleri yetiştirilmektedir. Bu çeşitlerden üretilen kırmızı şaraplar meşe fıçılarda en az iki yıl bekletildikten sonra satışa sunulmaktadır

2. Urla

- 2000 yılında Urla Kuşçular Mahallesi'nde kurulan Urla Şarapçılık kendine ait 550 dekar bağda iyi tarım uygulamaları ile bağcılık faaliyetlerini yürütmektedir. İşletme her yıl yaklaşık 300 bin litre şarap üretmektedir.

Nero d'Avola

Mourvedre

Beyaz Üzüm Çeşitleri

- Boğazkere
- Cabernet Franc
- Cabernet Sauvignon
- Grenache
- Kalecik Karası
- Merlot
- Mourvedre
- Nero d'Avola
- Petit Verdot
- Pinot Noir
- Sangiovese
- Syrah

Kırmızı Üzüm Çeşitleri

- Assyrtiko
- Bornova Misketi
- Chardonnay
- Narince
- Sauvignon Blanc
- Viognier
- Gaydura

Assyrtiko

Bornova Misketi

Beyazkere & Urla Karası

Beyazkere

Urla Karası

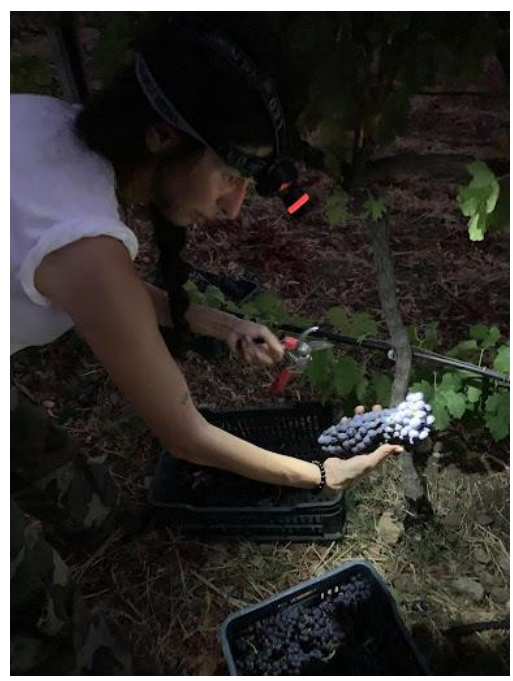

- o İşletme üzümleri şaraba işlerken sap ayırma sonrası cibrenin tanklara alınmasında doğal yer çekimi kuvvetiyle akış tekniğini kullanmakta olup, fermantasyon sonrası yine aynı teknik ile şaraplarını pompa kullanmadan meşe fıçılara taşımaktadır. Şarapların üretimi sırasında ganimade, horizontal, meşe tanklar gibi farklı dizayn edilmiş tanklar kullanılarak denemeler de yürütülmektedir. Şaraphanenin mimari yapısı, fermantasyon ve depolama alanlarını yer altında konumlandırmakta olup enerji tasarrufuna imkan sağlamakta olup yıllık 300 bin litre civarı üretim yapılmaktadır

3. MMG Winery

- MMG şarapçılık adını tarihi binlerce yıl öncesine dayanan bal şarabı “met”ten almış ve 2000’li yılların başında Urla’nın Bademler ilçesinde aile üyelerinin desteğiyle faaliyete geçmiştir. İşletmenin bağlarında susuz tarım yapılmakta olup, bağlar Ovacık Mahallesi’nde 120 m rakımda 40 da ve Bademler Mahallesi’nde 300 m rakımda 30 da olarak iki ayrı bölgede bulunmaktadır. Bornova Misketi, Cabernet Sauvignon, Chardonnay, Kırmızı Misket, Merlot, Mourvedre, Syrah ve Viognier çeşitlerine yer veren işletme üzümler olgunlaştığında gece hasadı yapmaktadır. İşletmenin hedefi dekar başına 700kg’ı geçmemektir. Üzümler şaraba işlenirken pres, şişeleme, aktarma gibi işlemlerde manuel yöntemler kullanılmakta olup pres ve aktarma sırasında yine yer çekiminden faydalanan geleneksel yöntemleri kullanılmaktadır.

4. USCA Winery

USCA Şarapçılık adını Urla sınırları içerisinde bulunan Klazomenai antik kentinde yaşamış bir filozof olan Anaksagoras'ın "US" felsefesinden almış ve 2002 yılında Kuşçular Mahallesi'nde kurulmuştur. İşletme 2003 yılında bağlarını kurmaya başlamış ve ilk deneme üretimini 2006 yılında gerçekleştirmiştir. Bornova Misketi, Cabernet Sauvignon, Chardonnay, Foça Karası, Merlot, Öküzgözü, Syrah ve Viognier üzüm çeşitlerinden geleneksel yöntemlerle yılda yaklaşık 45.000 şişe şarap üretmektedir. USCA şarapçılık William Shakespeare'in sonelerinden esinlenerek ürettikleri şarapları, sone numaralarının isimlerini vermektedir

5. Mozaik Winery

- Mozaik şarapçılık 2006 yılında Kuşçular Mahallesi'nde faaliyete geçmiş ve sadece kırmızı üzüm çeşitleri üzerinde faaliyetlerini yürütmektedir. Bağlarında Corinto, Ekigaina, Syrah, Marselan, Montepulciano, Sangiovese, Petit Verdot,, Rebo ve Tannat çeşitlerine yer vermiş olup bu çeşitler Türkiye'de hatta dünyada nadir yetiştiriciliği yapılan çeşitlerdir

6. akır Winery

Kuşçular Mahallesiinde 2020 yılında kurulan akır şarapçılık ismini aile üyelerinden almıştır. şaraphaneninin kurulu olduğu topraklarda mübadele öncesi de bağcılık yapıldığından bahsedilmektedir. İşletme Bornova Misketi, Cabernet Sauvignon, Chardonnay, Merlot ve Syrah çeşitlerini şaraba işlemektedir

7. İkidenizarası Winery

Yağcılar mahallesinde kurulmuş olan İkidenizarası şarapçılık adını İzmir Körfezi'nin Gülbahçe kıyısı ile Sığacık Körfezi'nin Demircili kıyısı arasındaki kuş uçuşu mesafenin tam ortasında konumlanması sebebiyle almıştır. 20 yıllık geçmişi olan işletme 32 dekar üzerinde Cabernet Franc, Cabernet Sauvignon, Merlot, Petit Verdot ve Syrah çeşitlerini organik tekniklerle yetiştirmektedir(Anonymous, 2024). İkidenizarası'nda şaraplar pompa kullanılmadan gravite yöntemi ile aktarılıyor ve bu yöntem sayesinde üzümlere zarar verilmemiş oluyor. Kırmızı şarapların fermantasyonunda pigeage yöntemi uygulanıyor ve maserasyon sırasında zarif bir ekstraksiyon amaçlanarak meyve notları öne çıkmış, yuvarlak tanenli şaraplar elde ediliyor..

8. Perdix Winery

- Urla'nın Zeytinler Mahallesi'nde kurulmuş olan Perdix Şarapçılık ismini bölgenin kekliklerinden esinlenerek keklğin latince karşılığı olan "Perdix" ten almıştır. Boğazkere, Bornova Misketi, Cabernet Franc, Petit Verdot, Pinot Noir, Sauvignon Blanc çeşitlerini organik yöntemlerle yetiştirmekte ve şaraba işlemektedir

Çal Bağ Rotası

Türkiye'nin en çok şaraplık üzüm yetiştirilen ili olan Denizli'nin Çal ilçesinde oluşturulan rotadır ve 4 üyesi vardır.

1. Kuzubağ

Kuzubağ, bir aile şaraphanesi olarak 2021 yılında ailenin de memleketi olan Çal, Hançalar'da kurulmuştur.

Bağları ilk olarak 2007 yılında dikilmeye başlanmış ve günümüzde 500 dekarlık bir bağ alanına ulaşmışlardır. İlk rekoltesini 2021'de üreten Kuzubağ'ın yaklaşık 350 ton kapasiteye sahip şaraphanesinde ise kendi bağlarından olan üzümler yer çekimi sistemi ile işlenmekte.

Kuzubağ'da 2007 yılından günümüze kadar dikilmiş olan üzüm çeşitleri Merlot, Cabernet Sauvignon, Çal Karası, Kalecik Karası, Petit Verdot, Cabernet Franc, Acıkara, Shiraz, Sauvignon Blanc, Chardonnay, Narince ve Sultaniye'dir.

2. Lermonos

Lermonos Bağları, Denizli al ilçesinde, 850 rakımda, 280 dekarlık alanda al Karası, Kalecik Karası, Öküzgözü, Bogazkere, Chardonnay, Merlot, Syrah ve Cabernet Savugnion üzümlerini yetiştiriliyor.

Baęlarda, doğaya saygılı üretim, iyi tarım uygulamaları ve kontrollü tarımsal üretim yapılmaktadır.

3. K p

1959 yılında Bekilli’de kurulmuş, başlangıç kapasitesi 700 litrelik bir küp olan ve klasik şaraplar ile işe başlayan K p Şarapçılık 1972 yılında kapasitesini 200.000 litreye çıkarmıştır. Organik Tarım ve Bağcılık yapmaktadır.

3. Erdel

Erdel, al'ın Hanalar Köyü'nde 2005 yılında kurulmuş, yaklaşık 240 dönüm bağı sahiptir.

İç Ege Bağ Rotası

Yanık Ülke

Manisa Kula'da bulunan Yanık Ülke bağları deniz seviyesinden 924 m yükseklikte oluğ 800 dekar bağ alanına sahiptir.

Bölgede yerli üzüm çeşitlerinden Boğazkere, Öküzgözü ve Narince; yabancı çeşitlerden ise Chardonnay, Viognier, Muscat, Gewürztraminer, Syrah, Pinot Noir, Merlot, Cabernet Sauvignon, Cabernet Franc, Petit Verdot ve Türkiye de sadece bu topraklarda yetişen Cataratto , Nerello Mascalese ile Nerello Cappuccio bulunmaktadır.

Divlit Yanardağ yamaçlarında volkanik karakterli, hafif ve orta alkali, tuzsuz, killi-tınlı, organik madde ve besin elementleri açısından zengin karakterdedir. Teruar olarak İtalya Etna Yanardağ bölgesi teruarı ile aynıdır. Su tutma kapasitesi ortadır. Böylelikle dengeli ve kaliteli ürün oluşmasına yardımcı olmaktadır.

Trakya Bağ Rotası

“Trakya Bağ Rotası” Trakya Kalkınma Ajansı’nın hibe desteği ile Trakya Turizm İşletmecileri Derneęi tarafından geręekleştirilen, Tekirdağ, Şarköy, Gelibolu ve Kırklareli bölgelerinde faaliyet gösteren 12 butik şarap üreticisini yer aldığı ve ortak hareket ettiği, Türkiye’nin ilk Bağ Rotası projesidir.

ABİGEM (Avrupa Birlięi İş Geliştirme Merkezi) danışmanlığı sonrası Trakya Kalkınma Ajansı tarafından hibe des alan proje ile öncelikle bölgede 4 farklı bağ rotası oluşturulmuş ve bu rotalar bir bütün haline getirilip Trakya B Rotası hayata geçirilmiştir.

Yerleşim bölgelerine göre 4 rota:

- Tekirdağ Bölgesi; Umurbey, Şato Nuzun, Barel Şarapçılık, Barbare
- Şarköy Bölgesi; Melen Şarapçılık, Gülor, Şato Kalpak
- Kırklareli Bölgesi; Arcadia, İrem Çamlıca, Vino De Sera
- Gelibolu Bölgesi; Gali, Suvla

12 butik şarap üreticisi dernek çatısı altında bir araya gelmiş ve proje kapsamında ortak tanıtım faaliyetleri yürütmüşür.

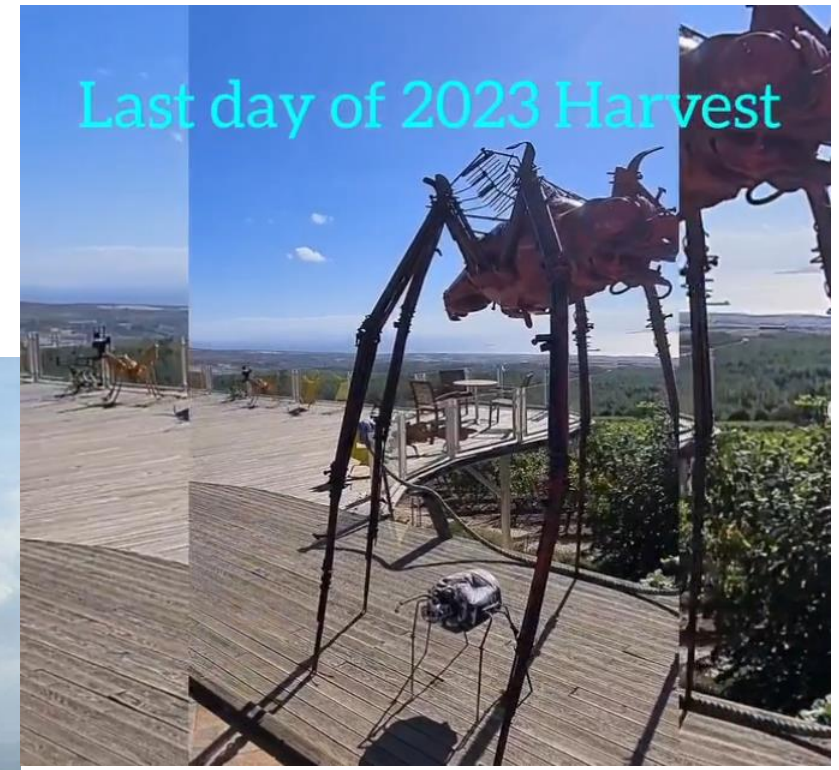

Chateau Kalpak

1991 Şarköy Tekirdağ

Cabernet Sauvignon, Merlot, Cabernet Franc ve Petit Verdot

12 hektardan (30 dönüm) toplam 45.000 şişe (3.750 kutu) ürettiyor; 28 hL şarap/hektar (1,1 ton/dönüm)

Kaynaklar

- <https://www.kuzubay.com/https://www.beaujolais.com/en/visit/the-beaujolais-wine-route/>
- <https://www.calbagyolu.com/erdel>
- <https://kupsarap.com/>
- <https://lermonos.com/ana-sayfa/>
- Anonymous, 2024-<https://urlabagyolu.com> Access date: 26.02.2024
- <https://www.yankufte.com/haglar.aspx>
- <http://kalpak.net/>
- Arroyo-García, R., Ruiz-García, L., Bolling, L., Ocete, R., López, M. A., Arnold, C., Engili A.J Söylemezöglü, G., Utzun, H. J., Cabello, F.,... & Martínez-Zapater, J. M (2006). Multiple origins of cultivated grapevine (Vitis vinifera L. ssp. sativa) based on chloroplast DNA polymorphisms. *Molecular Ecology*, 15(12), 3707–3714.
- Brochado, A., Stoleriu, O., & Lupu, C. (2021). Wine tourism: a multisensory experience. *Current Issues in Tourism*, 24(5), 597-615.
- Byrd, E. T., Carziani, B., Hsieh, Y. C. J., DeBage, K., & Sommer, S. (2016). Wine tourism: Motivating visitors through core and supplementary services. *Tourism Management*, 52, 19-29.
- Bruwer, J. (2003). South African wine routes: some perspectives on the wine tourism industry's structural dimensions and wine tourism product. *Tourism Management*, Volume 24, pp. 423-435.
- Cabaroğlu, T. (2023). Türk Şarapçılığının Durumu ve Sorunları. *Bahçe*, 52 (Özel Sayı 1), 269-275.
- Carmichael, B. (2005). Understanding the wine tourism experience for winery visitors in the Niagara region, Ontario, Canada. *Tourism Geographies*, 7(2), 185–204.
- Cohen, E. & Ben Nun, L. (2009). The important dimensions of wine tourism experience from potential visitors' perception. *Tourism and Hospitality Research*, 9(1), 20-31.
- Correia, L., Passos Ascenção, M. J., & Charters, S. (2004). Wine routes in Portugal: A case study of the Bairrada Wine Route. *Journal of Wine Research*, Volume 15(1), pp. 15–25.
- Cunha, D., Kastenholz, E., & Silva, C. (2022). Analysing diversity amongst visitors of Portuguese wine routes based on their wine involvement. *International Journal of Wine Business Research*, 35(1), 121-141.
- FAOSTAT, 2024. <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL>
- Festa, G., Shams, S. R., Metallo, G., & Cuomo, M. T. (2020). Opportunities and challenges in the contribution of wine routes to wine tourism in Italy-A stakeholders' perspective of development. *Tourism Management Perspectives*, 33, 100585.
- Fuller, D. Q. & Stevens, C. J. (2019). Between domestication and civilization: The role of agriculture and arboriculture in the emergence of the first urban societies. *Vegetation History and Archaeobotany*, 28(3), 263–282.
- Halenko, O. (2004). Wine production, marketing and consumption in the Ottoman Crimea, 1520-1542. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 47(4), 507-547.
- Hall, C. M., Sharples, L., Cambourne, B., & Macdonis, N. (Eds.) (2000). *Wine tourism around the world: Development, management and markets* [1st ed.]. Oxford: Butterworth Heinemann.
- Hall, C. M., & Mitchell, R. (2000). Wine tourism in the Mediterranean: A tool for restructuring and development. *Thunderbird International Business Review*, 42(4), 445-465.
- Johnson, H. (1986). *The atlas of German wines and traveler's guide to the vineyards*. London: Mitchell Bexley.
- López-Guzmán, T., Sánchez Carrazes, S. M., & García, R. (2009). Wine routes in Spain: a case study. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 57(4), 421-434.
- McGovern, P., Jalabade, M., Batiuk, S., Callahan, M. P., Smith, K. E., Hall, G. R.,... & Lordkipanidze, D. (2017). Early neolithic wine of Georgia in the South Caucasus. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114(48), E10309-E10318. <https://doi.org/10.1073/pnas.1714728114>
- McGovern, P. E. (2019). *Ancient Wine: The search for the origins of viticulture*. (Princeton University Press)Pages:464.
- Man, C. M., & Slave, C. (2022). The Wine Routes in France. In 8th International Scientific Conference-ERAZ Conference Proceedings (p. 269).
- Notarstefano, F., Perrone, S., Messa, F., & Semeraro, G. (2023). Production and exchange of goods in Early Byzantine Hierapolis of Phrygia (Turkey): Organic residue analyses on local/regional ovoid amphorae. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 48, 104048.
- OH, 2024. <https://www.ohv.int/what-we-do/data-discovery-report/ohv>
- Preston-Whyte, R. (2009). Wine routes in South Africa. In *Wine tourism around the world* (pp. 102-114). Routledge.
- Riaz, S., et al. (2018). Genetic diversity analysis of cultivated and wild grapevine (Vitis vinifera L.) accessions around the Mediterranean basin and Central Asia. *BMC Plant Biol.* 18(1), 1–14.
- TÜİK, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=starim-111&dl=1>
- Tzimtra-Kalogianni, L., Papadaki-Klavdianou, A., Alexaki, A., & Tsakiridou, E. (1999). Wine routes in Northern Greece: consumer perceptions. *British Food Journal*, 101(11), 884-892.
- White, C. E., & Miller, N. F. (2018). The archaeobotany of grape and wine in Hittite Anatolia. *Die Welt des Orients*, 48(2), 209-224.
- Zargaran, A. (2014). Ancient Persian medical views on the heart and blood in the Sassanid era (224-637 AD). *International journal of cardiology*, 172(2), 307-312.
- Zohary, D. & Spiegel-Roy, P. (1975). Beginnings of fruit growing in the old world: Olive, grape, date, and fig emerge as important Bronze Age additions to grain agriculture in the Near East. *Science* 187(4174), 319–327.